

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Samhällskunskap

Skolpolitik

Lika i kommun och stat?

Examensarbete i Samhällskunskap
HT 13
Joakim Lundberg
Handledare: Ann-Kristin Jonasson
Antal ord: 7373

Titel: Skolpolitik – Lika i kommun och stat?

Författare: Joakim Lundberg

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: HT 13

Handledare: Ann-Kristin Jonasson

ABSTRACT

Bakgrund: Skolpolitiken har på senare år intensifierats allt mer och skolfrågorna har blivit heta valfrågor, inom så väl riksdagsvalet och kommunvalet. Samma partier ställer upp i de olika valen, men betyder det att de vill samma sak med skolan?

Syfte: Uppsatsens syfte är att undersöka om det finns ideologiska diskrepanser inom skolpolitiken mellan ett riksdagsparti och dess kommunala avdelning mer specifikt analyseras och jämförs Socialdemokraternas skolpolitik på riksnivå med den på lokalnivå.

Metod: Socialdemokraterna har valts för att de är Sveriges största parti och har därmed ett stort inflytande i den förda politiken. Socialdemokraterna i Göteborg har valts till kommunalpolitisk avdelning då Göteborg kan ses som ett kritiskt fall med gynnsamma omständigheter. Med hjälp av idealtyper för socialism och liberalism görs en kvalitativ textanalys på de två nivåernas partiprogram. Dessa analyser jämförs sedan med varandra för att se om det finns skillnader mellan nivåerna.

Resultat: Jämförelsen visar att det finns ideologiska diskrepanser i den skolpolitik som förs av Socialdemokraterna på riksnivå och den som förs av dess göteborgska avdelning. Framförallt när det gäller vad skolan ska göra och vem som bestämmer över skolan. Den kommunalpolitiska nivån tenderar att domineras av den liberala idealtypen medan riksnivån domineras av den socialistiska idealtypen.

Sökord: skolpolitik, partiideologi, idealtyper, kommunalpolitik, Socialdemokraterna

Innehåll

1 Inledning	3
1.1 Studiens syfte	4
2 Teori och tidigare forskning.....	4
2.1 Politisk styrning av skolan	4
2.2 Skolpolitiken	5
2.3 Analysschema.....	7
3 Metod.....	8
3.1 Design.....	8
3.2 Urval.....	8
3.3 Material	9
3.4 Analysmetod.....	10
4 Idealtyper	11
4.1 Idealtyp socialism.....	11
4.2 Idealtyp liberalism.....	12
4.3 Frågeställningar	14
5 Analys och resultat	14
5.1 Socialdemokraterna (riksnivå)	15
5.2 Socialdemokraterna i Göteborg.....	18
6 Diskussion och slutsatser	20
6.1 Jämförelse av resultat	20
6.2 Diskussion av jämförelse	21
6.3 Slutsatser	22
7 Betydelse för lärarprofessionen	23
8 Källor.....	24
8.1 Tryckta källor	24
8.2 Internet	25
8.3 Statliga offentliga skrifter.....	25
Figurer och tabeller	
Figur 1 - Analysschema.....	7
Figur 2 - Idealtyp Socialism	11
Figur 3 - Idealtyp Liberalism	13
Figur 4 - Resultat Socialdemokraterna (riksnivå)	17
Figur 5 - Resultat Socialdemokraterna i Göteborg.....	20

1 Inledning

Intresset för skolpolitiken har ökat bland dagens väljare. Enligt en undersökning ifrån SOM-institutet på Göteborgs universitet har intresset ökat från att ligga på knappa 10 procent under början av nittiotalet till att 2010 vara uppe i 26 procent (Hedberg 2012, s.201). I och med det ökade väljarintresset har skolpolitiken blivit en allt hetare potatis för politikerna att hantera. Det ökade intresset för skolpolitiken gör att partierna, i jakten på väljarnas röster, tvingas presentera en tydlig politisk agenda i sakfrågan för att ha chansen att nå ut med sitt budskap.

Detta är dock inte helt oproblematiskt, i fallet skolpolitik, då (1) styrningen av skolan är komplex och (2) aktörerna på den skolpolitiska arenan är många och spridda över flera nivåer.

Kommunaliseringen av skolan, som genomfördes på nittiotalet, har delat upp styrningen av skolan mellan olika politiska nivåer. Riksdagen styr, genom bland annat Skolverket, de regler och mål som ska gälla för den svenska skolan medan det är upp till de kommunala politikerna att organisera skolan utefter dessa regler och se till att målen uppfylls (Jarl & Pierre 2012, s.17). Detta har gjort att skolpolitiken inte längre är en fråga enbart för riksdagspolitiken utan diskuteras även flitigt på den kommunalpolitiska nivån. Detta gör att debatten om den goda skolan och hur denna ska organiseras har breddats och fått fler aktörer. Precis som med det ökade väljarintresset så har även den ökade konkurrensen om skolpolitiken gjort att partierna tvingats profilera sin skolpolitik, för att kunna nå ut till väljarna. Denna profilering har enligt vissa forskare tenderat att driva iväg ifrån den ursprungliga partiideologin, där det snarare råder omvända roller på den traditionella vänster-högerskalan. Det liberala Folkpartiet värnar om ett gemensamt bildningsarv och statlig detaljstyrning vilket är klassiska socialistiska tankegångar, medan Socialdemokraterna pratar om individernas olikheter och självständighet, något som alltid stått högt på liberalismens agenda (Ingelstam 2004, s.53).

Som nämndes ovan så är det inte bara riksdagspartierna som beslutar om hur skolan ska utformas utan att även lokala partier eller lokala avdelningar av riksdagspartier styr, i kommunfullmäktige, skolan i stor utsträckning. Det politiska spelet inom kommunen har allt mer kommit att likna riksdagspolitikens former (Petersson 2006, s.106-107). Därför sker samma profilering av skolpolitiken även hos partiernas kommunala avdelningar och andra lokala partier.

Medför detta att det finns ideologiska diskrepanser inom skolpolitiken i ett parti, beroende på vilken nivå de verkar inom?

1.1 Studiens syfte

Syftet med undersökningen är att se om det finns ideologiska skillnader inom skolpolitiken mellan ett riksdagsparti och dess kommunala avdelning. För att avgränsa undersökningens omfattning har Socialdemokraterna valts som riksdagsparti och dess göteborgska avdelning valts som kommunalpolitisk avdelning. Det mer specifika syftet för undersökningen är då att se om det finns några ideologiska diskrepanser inom skolpolitiken mellan Socialdemokraternas riksnivå och dess göteborgska kommunalavdelning.

2 Teori och tidigare forskning

2.1 Politisk styrning av skolan

Maria Jarl, Hanna Kjellgren och Ann Quennerstedt (2012, s.27-31) skriver om tre olika styrmedel för offentlig verksamhet, som de kallar för juridisk, ideologisk och ekonomisk styrning. Den juridiska styrningen sker genom lagar och förordningar och är därmed ett verktyg som är förbehållet staten. Efter kommunaliseringen av skolan har statens möjligheter till ekonomisk styrning av skolan minskats, medan kommunernas möjligheter till styrning på detta plan ökat kraftigt. Det är genom den ekonomiska styrningen som kommunen har störst möjligheter att påverka den egna skolan. När det gäller den ideologiska styrningen är det både staten och kommunen som kan styra genom det utvärderingsarbete som båda nivåerna driver. Den statliga tillsynen av skolan som sker genom Skolinspektionens arbete är ett exempel på en sådan ideologisk styrning, genom att man förankrar ett sätt att tänka som ligger i linje med de uppställda målen. Men den statliga tillsynen faller även under den juridiska styrningen eftersom de kontrollerar om skolan och kommunen följer de lagar och förordningar som staten beslutat. Trots att den ideologiska styrningen inte har några rättsliga sanktionsmöjligheter knutna till sig kan den fungera minst lika effektivt som en detaljreglerad juridisk styrning. Inom den ideologiska styrningen ryms också de kurs- och läroplaner som staten använder för att styra innehållet i undervisningen. (Jarl, Kjellgren & Quennerstedt 2012, s.37-47).

Forskningen visar alltså att de olika politiska nivåerna har olika möjligheter att styra skolans utformning genom sin skolpolitik. Då det är de olika nivåernas skolpolitik som kommer att analyseras i undersökningen så måste först begreppet skolpolitik redas ut närmare. Detta för att en djupare förståelse i begreppet underlättar skapandet av ett bra analyschema som är specialdesignat för en analys av skolpolitik.

2.2 Skolpolitiken

Jarl och Rönnerberg väljer att dela upp skolpolitiken i fyra sakområden. Makten över skolan som organisation, skolans uppdrag, makten över lärare och rektorer samt granskningen av skolans verksamhet. De menar att det är dessa fyra områden som karaktäriserar skolpolitiken (Jarl & Rönnerberg 2010, s.14). Nedan kommer dessa fyra sakområden att behandlas närmare och särskilt fokus läggs vid de olika påverkansmöjligheter som finns på olika aktörsnivåer. Detta för att skapa en tydlig koppling mellan ovanstående styrningsforskning och forskningen om skolpolitiken.

2.2.1 Vem bestämmer över skolan?

När det gäller makten över skolan så har det i och med kommunaliseringen skett en del förändringar. Sedan slutet av 1980-talet karaktäriseras styrdokumenterna av övergripande målformuleringar snarare än detaljerade bestämmelser över undervisningen. Detta har lett till att skolorna och kommunerna har fått större handlingsfrihet att själva organisera och genomföra verksamheten i syfte att nå målen (Ibid, s.51-52). Som nämnts ovan har kommunernas möjlighet till ekonomisk styrning av skolan ökat. Detta beror på att staten numera överför resurser till skolan genom allmänna statsbidrag till kommunerna och att kommunerna själva får göra prioriteringar mellan de olika kommunala verksamheterna. Det spelar därför stor roll för skolans utformning vilka grundläggande värden som en kommun, genom sin skolpolitik, strävar mot. En kommun som värnar om valfrihet kan därmed understödja elevers och föräldrars valmöjligheter genom att införa ett finansieringssystem som bygger på skolcheckar. Medan en annan kommun som strävar mot jämlikhet kan fördela resurserna så att utsatta skolor får mer stöd än andra (Jarl m.fl. 2012, s.45).

2.2.2 Vad ska skolan göra?

Den andra huvudfrågan handlar om skolans uppdrag, eller med andra ord vad skolan ska göra. Detta regleras genom kurs- och läroplanerna som staten beslutat om. Här är det viktigt att ta i beaktande att dessa dokument är framtagna under vissa politiska majoriets- och kompromissförhållanden, vilket självklart har en påverkan på dokumentens innehåll. Dessa förhållanden kan ibland göra dokumenten både vaga och urvattnade som lämnar stort utrymme för tolkningar. Det är dessa dokument som kommunen, skolorna och de enskilda lärarna ska använda och tolka i sitt arbete med skolan. Kommunerna kan ta fram enhetliga tolkningar av kursplanerna som ska gälla för alla skolor i kommunen. Skolorna kan å sin sida göra en ämnesgemensam tolkning av kursplanerna. Men i slutändan är det alltid den enskilde läraren som gör den slutgiltiga tolkningen av kursplanen, om det så är den nationella,

kommunala eller skolspecifika kursplanen. Därför är den enskilde läraren, i egenskap av frontlinjebyråkrat¹, är en ytterst viktig skolpolitisk aktör (Jarl & Rönnberg 2012, s.88-89, 111-116). Alltså kan läraren tvingas att navigera mellan olika politiska visioner om den goda skolan, som kommer till uttryck i de olika tolkningarna av styrdokumentet.

2.2.3 Vem bestämmer över lärarens arbete?

I frågan om vem det är som bestämmer över lärarens arbete har staten genom förändringen av den juridiska styrningen från detaljstyrning till målstyrning och genom kommunernas ekonomiska frihet av sagt sig mycket utav makten över lärarnas arbete. Istället har det skapats en stor handlingsfrihet för kommunerna, rektorerna och lärarna. Då återstår endast den ideologiska styrningen av innehållet. Som nämnts ovan har lärarna den slutgiltiga tolkningen av styrdokumentet i sin hand och därför är lärarnas tolkningsramar och uppfattningar viktiga för skolpolitikens utförande. Därför är lärarutbildningen ett viktigt verktyg för staten att indirekt påverka lärarna i deras framtida yrkesutövning (Ibid, s.125-127). Detta är alltså en styrning av skolan som är förbehållet staten. Men genom att kommunerna är huvudmän för de kommunala skolorna är det kommunen som anställer sina lärare och kan därmed välja att anställa lärare utifrån den lärarutbildning som bäst passar kommunens behov. Staten har genom bl.a. krav på lärarlegitimation och lärarexamen försökt att begränsa huvudmännens möjligheter på detta område. (Skolverket, 2013)

2.2.4 Hur vet vi att skolan gör det den ska?

När det gäller granskningen av skolans arbete har, som nämnts ovan, staten genom skolinspektionens granskningar möjligheter till både juridisk och ideologisk styrning av verksamheten. Men även på den kommunala nivån utförs det kvalitetsgranskningar som kontrollerar skolan utefter kommunens egna mål med verksamheten. Dessutom utför läraren sina egna kvalitetsgranskningar genom att konstruera prov och andra kontrollinstrument för elevernas kunskapsnivå och utveckling. Därför är skolpolitiska frågor om hur resultat ska mätas och kontrolleras naturliga i lärarens vardagsarbete (Jarl & Rönnberg 2012, s.169-171). Inom denna kategori av skolpolitiken hamnar också den kanske mest omdebatterade frågan, betygssystemet. ”[...] betygsfrågan är tydligt *partipolitiskt polariserad* och därmed också känslig för politiska majoritetsförhållanden i riksdagen.” (Ibid, s.189, kursivering i org.). Det är genom snittbetygen som en skolas prestationer kan mätas och jämföras. Inom

¹ Från Lipskys begrepp *street-level bureaucrat*, men kallas ibland även för närbyråkrat. Begreppet avser de personer som ”befinner sig mitt emellan den offentliga institutionen och de medborgare som institutionen är inrättad för att stödja.” (Fredriksson 2012, s.173).

skoleffektiviseringsforskningen används oftast betygen som mått på utbildningens kvalitet (ex. Darling-Hammond 2001). Därför är betygsfrågan en viktig aspekt av skolpolitiken då den utgör den statistiskt mätbara delen av en skolas prestationer.

Forskningen om skolpolitiken visar att den innehåller många frågor, som sammankopplat med de olika nivåernas möjligheter för styrning återigen visar att det finns stora möjligheter för att det finns skillnader inom skolpolitiken mellan nivåerna. Då det är detta som ska undersökas krävs ett analyschema som fångar skolpolitikens alla delar. För att uppfylla undersökningens syfte att finna ideologiska diskrepanser inom skolpolitiken behöver analyschemat dessutom sammankoppla skolpolitiken med dess bakomliggande ideologiska tankegångar.

2.3 Analyschema

De fyra sakområden som Jarl och Rönnberg (2010, s.14) identifierat kommer att användas som grund för skapandet av ett analyschema. Eftersom dessa områden tydligt delar upp skolpolitiken i fyra huvudteman utgör de en bra grund att använda vid en analys utav skolpolitik. Utan uppdelning skulle det snabbt bli oöverskådligt att granska ett så pass stort sakpolitiskt område som skolpolitik samtidigt som det, utan en anpassad uppdelning, skulle göra schemat klumpigt att använda på en så specifik sakpolitisk fråga (jmf Demker 1993, s.69-70).

De kategorier som används i analyschemat är hämtade ifrån Demkers (1993, s.67-68) analyschema. Dessa tre kategorier stämmer väl överens med vad ideologiforskningen definierar som en ideologi. Ball (2011, s.6) jämför politiska ideologier med doktorer som skriver ut medicin till sjuka patienter. Han menar att alla ideologier måste innehålla en beskrivning av samhället som mer eller mindre sjukt och att ideologin, likt doktorn, har det rätta botemedlet. För att göra detta krävs det att ideologin inte bara uppvisar en bild av hur samhället ser ut nu (sjukt) utan också förmedlar en bild av hur samhället bör se ut (friskt) och vilka åtgärder som krävs för att nå dit (medicinen).

Figur 1 - Analyschema

	Vem bestämmer över skolan?	Vad ska skolan göra?	Vem bestämmer över lärarna?	Hur vet vi att skolan gör det den ska?
Verklighetsbild				
Strategi				
Utopi				

3 Metod

3.1 Design

Eftersom syftet med studien är att undersöka om det finns ideologiska diskrepanser inom skolpolitiken mellan två olika politiska nivåer passar en jämförande design bäst.

Styrkan med en jämförande fåfallsstudie är att det med relativt liten arbetsinsats är möjligt att skapa meningsfulla mätresultat på komplicerade fenomen, som vid en statistisk undersökning med många fall skulle kräva mycket stora forskningsresurser. Nackdelen är dock att det ofta är väldigt svårt att hitta fall som har tillräckligt stor spridning på den oberoende variabeln men i övrigt anses lika (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007, s.112-116).

När det gäller undersökningens generaliserbarhet är det utifrån en fåfallstudie fullt möjligt att göra en analytisk generalisering kring resultatet (Lindvert & Schierenbeck 2008, s.53-54). Det vill säga att om det finns diskrepanser mellan nivåerna i den här studien stärker det sannolikheten för att det även finns diskrepanser mellan andra kommunalpolitiska avdelningar och det nationella partiet. Däremot går det inte att göra en empirisk generalisering där de empiriska resultaten ifrån denna studie, med säkerhet, kan säga någonting om hur det ser ut i övriga kommunala avdelningar. Undersökningens externa validitet blir därför lidande, vilket är vanligt för studier med jämförande design (Esaiasson m.fl. 2007, s.110-112). För att få en högre extern validitet hade fler kommunala aktörer behövt undersökas, vilket tyvärr inte rymms i den aktuella tidsplanen.

3.2 Urval

För att kunna genomföra jämförelsen måste två fall väljas, där den politiska nivån skiljer sig åt. Då de är Sveriges största parti, både nationellt och kommunalt (SCB 2011a, s.15; SCB 2011b, s.15), och därmed har ett väldigt stort inflytande i skoldebatten föll valet på Socialdemokraterna.

Som kommunalpolitisk avdelning har Socialdemokraterna i Göteborg valts. Fallet Göteborg kan ses som ett kritiskt fall med gynnsamma omständigheter. I Göteborg sitter Socialdemokraterna tillsammans med sina samarbetspartier i majoritet och har därför betydligt större politiskt spelutrymme än vad Socialdemokraterna har i riksdagen, där de befinner sig i opposition (SCB 2011b, s.352). Om det inte går att finna några skillnader i fallet Göteborg, så stärker det sannolikheten för att det inte skulle finnas skillnader någon annanstans heller (Esaiasson m.fl. 2007, s.183-185).

3.3 Material

För att undersöka om det finns ideologiska skillnader mellan Socialdemokraternas skolpolitik på riksnivå och Socialdemokraterna Göteborgs skolpolitik behövs först och främst material som visar vilken skolpolitik som aktörerna ämnar föra. Det materialet fås ifrån partiernas respektive partiprogram. Fördelen med partiprogrammen är att det är ett dokument i vilket partiets medlemmar enats om vilken politik som de vill att partiet ska föra inom den närmsta framtiden (NE 2013). Alltså är det partiets gemensamma ståndpunkter som nås snarare än risken att få en framstående medlems personliga åsikt. På den kommunala nivån har Socialdemokraterna i Göteborg enats kring ett lokalpolitiskt idéprogram. Precis som det nationella programmet innehåller det lokalpolitiska idéprogrammet partiets samlade ståndpunkter och idéer om hur samhället (kommunen) bäst ska drivas. Dessa två texter utgör alltså kärnan i respektive partinivås idéer och visioner. Eftersom det är i dessa texter som partiideologin förklaras och deklarerats är det självklart att inkludera dem när eventuella ideologiska skillnader ska analyseras.

Eftersom det är valår (valet hålls den 14:e september 2014) har partiets riksnivå även kommit ut med ett program som visar vilka frågor de tänker satsa på inom den närmaste mandatperioden. Medan partiprogrammet redovisar partiets långsiktiga visioner för samhället har detta program specialdesignats för att innehålla kommande mandatperiods prioriteringar. Det kallas för *Framtidskontraktet: Politiska prioriteringar* och innehåller som sagt de frågor som partiet ämnar prioritera högst under kommande mandatperiod. (Socialdemokraterna 2013b). I skrivande stund har inte den kommunala avdelningen beslutat om ett sådant prioriteringsprogram. Däremot finns det ett sådant program för den föregående mandatperioden så det finns därför hopp om att ett nytt är på gång. Dock kommer denna undersökning inte att kunna inkludera detta program då det för närvarande inte existerar.

Genom att välja dessa texter kan man dock missa någonting viktigt i andra texter som man inte väljer att analysera. Men denna avvägning mellan att göra ett intressant men osäkert brett materialurval och ett säkrare snävt urval, är oundviklig vid en textanalys (Esaiasson m.fl. 2007, s.248-249).

Kritiken som ofta uppkommer mot denna typ av forskning, där partiprogrammen analyseras, består vanligtvis av att partiprogrammens vackra formuleringar inte kan mäta sig mot partiernas handlande. Kritikerna menar att det är handlandet som borde stå för materialet och inte vad partiet skriver att de vill göra. Jonas Hinnfors (2008, s.105) argumenterar emot detta och säger att "[...] så länge vi upprätthåller tanken om att ideologier har någon

förklaringskraft att förklara varför partier handlar på ett visst sätt framför ett annat så måste ideologin analytiskt separeras från handlingarna.”

3.4 Analysmetod

Valet av skrivna texter som material till undersökningen gör att den metod som används är textanalys. Inom textanalysen är det väl förankrat inom samhällsvetenskapen att använda idealtyper när det handlar om att undersöka ideologier. Detta för att det med idealtyper går att bryta ner ideologier och andra idésystem och skapa en politisk-teoretisk referensram. Genom att bygga upp referensramen utifrån idéer som är relevanta för frågan skapas ett raster som kan sortera olika formuleringar i texten utifrån hur väl de stämmer överens med den övergripande ideologin (Bergström & Boréus 2012, s.150).

Socialdemokraterna deklarerar redan i början av sitt partiprogram sin tillhörighet till den demokratiska socialismen (Socialdemokraterna 2013a, s.4). Men partiforskningen visar att partiideologierna inte är renodlade ideologier, trots att partierna ofta explicit tillskriver sig en renodlad ideologi. De är istället en blandning av tankegods ifrån flera olika ideologier och fungerar som ett smidigt sätt att förmedla de grundläggande värderingar som partiet står för. Inom partierna är en gemensam ideologi viktig för sammanhållningen. Det är genom dessa gemensamma föreställningar och värderingar som man rekryterar nya medlemmar samt legitimerar partiets handlingar vid ett eventuellt makthavande. (Larsson 2006, s.15-20; jmf Ball 2011, s.6-8). Det vore därför oklokt att skapa en idealtyp för den demokratiska socialismen, då definitionen av den endast står att finna i Socialdemokraternas partiprogram. Därför är det mer praktiskt att basera jämförelsen på två idealtyper. Fördelen med detta är att slutsatserna blir lättare att motivera, då idealtyperna utgör två fasta punkter att mäta verkligheten mot. Istället för att enbart ha en punkt att uppskatta avståndet till fås här två punkter att mäta verkligheten mot (Esaiasson m.fl. 2007, s.160; jmf Bergström & Boréus 2012, s.156-159). I denna undersökning har idealtyper kring socialismen och liberalismen använts som idealtyper, då det är dessa två ideologier som har haft störst inflytande på den svenska socialdemokratin (Tingsten 1941 s.413, 418-419).

Konstruktionen av idealtyperna blir avgörande för studiens validitet och reliabilitet. Om inte idealtyperna blir lättöverskådliga och begripliga riskerar undersökningen drabbas av såväl systematiska som osystematiska feltolkningar, vilket sänker undersökningens validitet och reliabilitet. Detta kan dock förebyggas genom att ta hjälp av tidigare forskning vid konstruktionen av idealtyperna och genom att läsa texterna flera gånger. På så sätt minskas riskerna för systematiska fel som uppkommit på grund av felkonstruerade idealtyper och

osystematiska fel som uppkommit genom slarv vid läsningen (Bergström & Boréus 2012, s.166-169; Esaiasson m.fl. 2007, s.63-66).

4 Idealtyper

4.1 Idealtyp socialism

Idealtypen för socialismen skapas genom att analys-schemat fylls i utifrån socialismens grundläggande tankegångar om samhället. Socialismen finns dock i så många varianter att det är svårt att tala om den som en egen ideologi. Däremot finns det några nyckeluppfattningar och värderingar som delas mellan de flesta socialisterna, det är dessa som används för att skapa idealtypen för socialismen. Eftersom en ideologi ofta talar om samhället i stort och inte i detalj sakpolitiska frågor krävs det här tolkning för att fylla schemat. För att tydliggöra hur tolkningarna skett så redovisas tankarna kring hur kolumnerna har fyllts i. Denna idealtyp används sedan som en fast punkt att mäta verkligheten mot.

Figur 2 - Idealtyp Socialism

Socialism	Vem bestämmer över skolan?	Vad ska skolan göra?	Vem bestämmer över lärarna?	Hur vet vi att skolan gör det den ska?
Verklighetsbild	Klasstyrt	Bevara maktstrukturerna	Makteliten	Starkt kontrollerad av makthavare
Strategi	Förstatligande	Synliggöra	Stärka facken	Jämlikhet
Utopi	Likvärdighet	Frigöra	Medbestämmande	Solidaritet

4.1.1 Vem bestämmer över skolan?

Socialismen beskriver samhället som klassdelat, där överklassen innehar makten över arbetarklassens framtid. För att utjämna dessa klyftor behöver staten ta kontroll och se till att medborgarna, oavsett samhällsklass, erbjuds vissa rättigheter så som rätten till utbildning (Ball 2009, s.185-186; Liedman 2013). Eftersom skolan är en del av samhället görs tolkningen att socialismen anser att skolan, liksom resten av samhället, styrs av överklassen.

Genom en statlig kontrollerad skola som är likvärdig och tillgänglig för alla samhällsklasser utjämnas samhällsklyftorna samtidigt som människor ifrån olika samhällsklasser lär sig att samarbeta med varandra. Detta skapar ett jämlikare samhälle, vilket är målet för socialismen. (Ibid, s.186)

4.1.2 Vad ska skolan göra?

Även här kommer klassindelningen upp. Överklassen utnyttjar och exploaterar arbetarklassen för egen vinnings skull. Socialismen hävdar att överklassen gör allt vad de kan för att behålla denna maktfördelning, genom bland annat bristande utbildning. Det är när arbetarklassen blir medvetna om deras underlägsna position som de har möjlighet att frigöra sig från den. När denna frigörelse skett kan den politiska kontrollen över samhället fördelas mellan alla dess medlemmar (Ball 2007, s.185-186). Socialismen strävar alltså efter att synliggöra arbetarklassens underlägsna samhällsposition för att få i stånd en frigörelse av arbetarklassen ifrån överklassens dominerande ställning. Det är synliggörandet som är strategin och frigörelsen som är målet (utopin).

4.1.3 Vem bestämmer över lärarna?

Socialismen hävdar att det är den rika överklassen som styr samhället och därmed skolan. De lägre samhällsklasserna måste alltid anpassa sig till hur överklassens beslut, annars riskerar de att stå utan arbete och försörjning (ibid, s.185-186). Även medelklassen måste anpassa sig till dessa beslut och därmed görs tolkningen att lärarnas arbete styrs utav makteliten i samhället.

Arbetarnas villkor på arbetsmarknaden ska förbättras genom att de ska få ökat inflytande i de beslut som gäller i företaget/organisationen. Detta ska enligt socialisterna ske genom att arbetarna samlas i fackföreningar och med en samlad röst kunna förhandla med överklassen om arbetssituationen i ett slags medbestämmande (Larsson 2006, s.83-92).

4.1.4 Hur vet vi att skolan gör det den ska?

Den socialistiska ideologin lägger stor vikt i medborgarnas gemensamma strävan mot ett bättre samhälle. Genom att uppmana människor till att agera solidariskt och i medmänsklig välmening skapas ett samhälle i vilket människor kan leva som jämlikar (Ball 2007, s.184-185; Larsson 2006, s.83-92; Liedman 2013). Genom en tillräckligt stark solidaritet behövs inte starka kontrollmekanismer, utan solidaritetstänkandet blir som en egen inbyggd kontrollfunktion hos varje människa.

4.2 Idealtyp liberalism

Precis som med socialismen finns det många olika varianter av liberalismen men den information som används här är övergripande och kan sägas gälla för de flesta varianter. Återigen krävs det tolkningar för att få ideologins övergripande ståndpunkter att passa in i schemat. Precis som tidigare redovisas tolkningarna nedan.

Figur 3 - Idealtyp Liberalism

Liberalism	Vem bestämmer över skolan?	Vad ska skolan göra?	Vem bestämmer över lärarna?	Hur vet vi att skolan gör det den ska?
Verklighetsbild	Staten	Skapa likformighet	Staten	Statliga regler och kontrollinstrument
Strategi	Avreglering	Individualisera	Marknadsanpassa	Marknadsanpassa
Utopi	Valfrihet	Individuell utveckling	Kunderna	Marknaden

4.2.1 Vem bestämmer över skolan?

Liberalismens slagord är ”största möjliga lycka för största möjliga antal” (Larsson 2006, s.30) och det nås bäst genom att var och en själv ansvarar för sin välfärd. De förespråkar alltså valfrihet framför likvärdighet. Liberaler ser hellre att det finns många olika skolor än många likadana skolor. Människan ska vara fri att fritt välja själv och ska inte bli hindrad av statens intressen (Ibid, s.32). Därför anser liberalismen att skolan bör avregleras för att skapa större variation i utbudet.

4.2.2 Vad ska skolan göra?

Samhället ska inte alltid behandla alla människor lika, då skapas ett kontrollsamhälle där individernas frihet att själva skapa sin livsplan kraftigt begränsas. Istället ska samhället, enligt liberalismen, skapa lika möjligheter för individuell frihet och utveckling hos alla medborgare. Staten ska inte bestämma över människornas val, utan endast underlätta dem. Människan är rationell och förstår konsekvenserna av sitt handlande och har därmed rätt till att få handla som han eller hon vill (Ball 2007, s.82-83; Larsson 2006, s.32). Därför behöver skolan individanpassas så varje elev får den utbildning de anser sig behöva, istället för att stöpa alla i samma form.

4.2.3 Vem bestämmer över lärarna?

Istället för att staten kontrollerar och manipulerar marknaden så ska medborgarna genom sin valfrihet och sitt konsumtionsval styra hur marknaden ser ut (Larsson 2006, s.35-39). Det är alltså kundernas efterfrågan som ska styra utbudet på marknaden. Inom skolan betyder det att det är kunderna (elever och föräldrar) som bestämmer över läraren.

4.2.4 Hur vet vi att skolan göra det den ska?

Liberalismen anser att maktkoncentration är en fara för individens frihet och ska därför bekämpas. Med det menar de att makten ska vara fördelad hos folket, som genom sin konsumtion på marknaden, visar sin ståndpunkt i frågan. På så sätt kommer marknaden att slå ut de aktörer som medborgarna inte anser håller måttet. Det är marknaden som styr vilka kunskaper som krävs utav färdigutbildade elever och vilket mått på detta som krävs för att särskilja agnarna från vetet. (Ball 2007, s.82-83; Larsson 2006, s.32-33).

4.3 Frågeställningar

Genom att använda två idealtyper att väga verkligheten emellan skapas en bild av hur respektive nivåns skolpolitik rent ideologiskt förhåller sig till dessa två punkter. Dessa bilder kan sedan jämföras med varandra för att se om det finns ideologiska skillnader mellan de båda nivåernas skolpolitik. Detta leder fram till tre frågor som är centrala för att uppfylla studiens syfte.

- Hur förhåller sig Socialdemokraternas skolpolitik på riksnivå till de två idealtyperna för socialism och liberalism?
- Hur förhåller sig Socialdemokraterna i Göteborgs skolpolitik till de två idealtyperna för socialism och liberalism?
- Finns det några diskrepanser i förhållandet till idealtyperna mellan de två politiska nivåernas skolpolitik?

5 Analys och resultat

Nedan redovisas resultaten ifrån textanalysen som har gjorts på Socialdemokraternas partiprogram, prioriteringsprogram och på Socialdemokraterna i Göteborgs idéprogram. Innehållet i texterna har med hjälp av de två idealtyperna för socialism och liberalism kategoriserats utefter hur väl de överensstämmer med idealtyperna. Resultaten är uppdelade utefter undersökningens frågeställning, det vill säga att det första avsnittet avser besvara den första frågan o.s.v. Undersökningens tredje och avslutande fråga kommer dock att besvaras under nästkommande kapitel, då svaret på den frågan inte är ett direkt resultat utav textanalysen utan måste föregås av en diskussion av svaren på föregående frågor.

Kapitlets avsnitt är uppdelade utefter skolpolitikens fyra teman för att skapa en schematisk resultatredovisning som knyter an till såväl frågeställning som tidigare forskning.

5.1 Socialdemokraterna (riksnivå)

5.1.1 Vem bestämmer över skolan?

När det gäller vem som ska bestämma över skolan och hur den ska organiseras uppvisar Socialdemokraterna starka anknytningar till den socialistiska idealtypen. Att genom kunskap bryta klassmönstren är något som förekommer både i idealtypen för socialismen och i Socialdemokraternas partiprogram.

”Att öppna dörrarna till kunskap för alla är centralt för att bryta klassmönstren. [...]. Stora skillnader i kunskap ökar klyftorna i arbetslivet och därmed i samhället.” (Socialdemokraterna 2013a, s.32).

Enligt idealtypen för socialism bör strategin för att utjämna klasskillnaderna vara att förstatliga skolan och på så vis uppnå en likvärdig och jämlik skola för alla i hela nationen. I de rikspolitiska texterna som analyserats återfinns inget krav på att återförstatliga skolan, utan istället vill de på olika sätt stärka kommunens roll. Bland annat genom att ge kommunerna ett avgörande inflytande i etableringen av nya skolor (Socialdemokraterna 2013b, s.14). Socialdemokraterna motsätter sig inte explicit etableringen av friskolor, men genom att ge kommunen ett större inflytande begränsas möjligheterna för friskoleetableringar. Målet med detta är att minska överetableringen av skolor som ett led i att minska skolegregationen.

Även om strategin inte fullt ut överensstämmer med idealtypen för socialism så gör målet om den likvärdiga skolan det. I ovanstående avsnitt sågs att kommunen gavs utökat inflytande, men när det kommer till strävan efter en likvärdig skola begränsas kommunernas rörelsefrihet inom den ekonomiska styrningen av skolan kraftigt (se avsnitt 2.2.1).

”Samhällets insatser för en likvärdig och sammanhållen skola behöver stärkas och den tilltagande skolegregationen motverkas. Alla kommuner ska fördela resurser till skolan efter elevernas behov utifrån socioekonomiska kriterier.” (Socialdemokraterna 2013b, s.14).

Socialdemokraterna uppvisar alltså starka kopplingar till den socialistiska idealtypen när det gäller vem som ska bestämma över skolan. Trots att strategin inte till fullo överensstämmer så lutar ändå strategin mer åt det socialistiska hållet än det liberala, med avreglering och ökad friskoleetablering som mål.

5.1.2 Vad ska skolan göra?

Precis som i föregående tema finns det här kopplingar till den socialistiska idealtypen. När det gäller verklighetsbilden av vad skolan ska göra är det vikten av kunskap för människans frigörelse som återfinns i texterna.

”Kunskap och kultur ger människor möjlighet att vidga sina perspektiv och att frigöra sina tankar och sin skaparkraft. Denna frigörande förmåga är en avgörande motvikt mot ekonomiska och sociala eliters strävan att ta makten över tanken.” (Socialdemokraterna 2013a, s.32).

Citatet tillskriver kunskapen den synliggörande kraft som krävs för frigörelsen mot de ekonomiska och sociala eliterna som försöker behålla sin maktposition. Detta citat skulle för sig självt kunna tala för en helt socialistisk koppling på detta tema.

Men de rikspolitiska texterna belyser också vikten av individens olikhet och rätt till individuell utveckling, vilket bättre passar in i den liberala idealtypen.

”Varje barn ska ges möjlighet att växa och utvecklas som individ. Alla skolor ska vara bra skolor. Det kräver ett skolsystem där den enskilde elevens utveckling står i centrum.” (Socialdemokraterna 2013b, s.13).

Detta gör att Socialdemokraterna inte fullt ut domineras av det socialistiska tänkandet när det gäller vad skolan ska göra, som det första citatet antyder. Istället sker en liten förskjutning åt det liberala hållet.

5.1.3 Vem bestämmer över lärarna?

I det socialdemokratiska prioriteringsprogrammet belyses vikten av att höja läraryrkets status.

”Vi vill se en ökad professionalisering av läraryrket [...]. Skolans verksamhet och skolpolitiken ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet. Den pedagogiska forskningen behöver utvecklas, användas men också bedrivs av lärare [...]. Sverige ska ha en lärarutbildning i världsklass för att kunna få bra lärare.” (Socialdemokraterna 2013b, s.14).

Med det förslag som visas i ovanstående citat samt genom att minska lärarnas administrativa arbete försöker Socialdemokraterna att ge lärarkåren ett större handlingsutrymme att själva kunna påverka undervisningen. Eftersom forskningen, som skolverksamheten ska grundas på, ska bedrivs av lärare och genom en ökad tid för utveckling av undervisningen ges lärarnas professionalitet ett större utrymme och de ges större möjligheter att påverka sitt arbete (Socialdemokraterna 2013b, s.14). Detta faller helt i linje med målet för den socialistiska idealtypen. Däremot stämmer varken verklighetsbilden eller strategin i någon av idealtyperna. Dock går det att se vissa likheter i både forskningens och den beprövade erfarenhetens ökade inflytande i skolverksamheten med ett stärkande av den fackliga verksamheten. Genom att ge ansvaret till lärarkollegor, som antingen forskar eller har erfarenhet, att utveckla skolverksamheten liknar ett ökat inflytande för fackrörelsen. Därför hamnar Socialdemokraterna på en mittenposition i det tredje temat, om vem som bestämmer över läraren, med en viss förskjutning åt det socialistiska hållet. Eftersom endast liknelser med idealtypen kan göras och inte direkta kopplingar blir det en reserverad positionering.

5.1.4 Hur vet vi att skolan gör det den ska?

”Allt fler områden av den mänskliga tillvaron omfattas av marknadens logik [på bekostnad av demokratin]. [...]. Detta trots att när politiken träder tillbaka så blir resultatet inte ökad frihet för den enskilde, utan bara att andra maktgrupper – inte minst starka ekonomiska intressen - träder in i stället.” (Socialdemokraterna 2013a, s.18).

De rikspolitiska texterna beskriver en verklighetsbild som mycket väl passar in med den liberala utopin, om marknaden som kontrollinstrument och utslagningsmekanism för bristande verksamheter och organisationer. Men eftersom Socialdemokraterna motsätter sig detta skapas en tydlig distans till den liberala idealtypen. Istället uppmanar texterna till en ökad statlig kontroll och en skyldighet att åtgärda de brister som kontrollerna eventuellt uppvisar. Den ökade statliga kontrollen ska bidra till en likvärdig skola över hela landet och staten ska ges mandat att stänga skolor som inte möter de statligt ställda kvalitetskraven (Socialdemokraterna 2013b, s.16).

Socialdemokraterna uppvisar en verklighetsbild likt den liberala idealtypens utopi tillsammans med en strategi och utopi som kopplas till den socialistiska verklighetsbilden, med stark kontroll ifrån makthavare. Det faktum att de strävar efter större statlig kontroll gör att Socialdemokraternas positionering blir bortom idealtypen för socialism.

Resultaten sammanfattas i en tabell som redovisar kopplingarna till de olika idealtyperna under respektive tema. Det är alltså denna tabell som utgör svaret på hur Socialdemokraternas skolpolitik på risknivå förhåller sig till idealtyperna för socialism och liberalism.

Figur 4 - Resultat Socialdemokraterna (riksnivå)

Socialdemokraterna (riksnivå)	Vem bestämmer över skolan?	Vad ska skolan göra?	Vem bestämmer över lärarna?	Hur vet vi att skolan gör det den ska?
Ideologisk koppling	Socialistisk dominans	Socialistisk dominans med liberala inslag	Mittenposition med vissa socialistiska inslag	Bortom den socialistiska idealtypen (mer statlig kontroll)

5.2 Socialdemokraterna i Göteborg

5.2.1 Vem bestämmer över skolan?

I den kommunalpolitiska texten som analyserats beskrivs allas rätt till kunskap som en av de viktigaste faktorerna i bekämpandet av klassklyftorna och i jakten på ett jämlikare samhälle.

”Vi sätter det livslånga lärandet högt för att minska klassklyftorna och öka kvinnors och mäns möjligheter till ett rikt liv. Skolan bygger på den grundläggande tanken att alla får ett jämlikare och bättre samhälle att leva i om alla tidigt ges möjlighet att utvecklas tillsammans.” (S-gbg 2010, s.14).

Utifrån ovanstående citat går det se att i de kommunalpolitiska texterna så finns det kopplingar till den socialistiska idealtypen, med visioner om minskade klassklyftor och ökad jämlikhet. Däremot är kopplingarna inte så starka eftersom de inte talar om eliternas makt över kunskapen o.s.v. som socialismen gör.

När det gäller strategin för att uppnå dessa visioner skiljer sig dock den kommunalpolitiska texten ifrån den socialistiska idealtypen. Istället för att förstatliga skolan ställer sig Socialdemokraterna i Göteborg bakom den liberala idén om avreglering och valfrihet.

”Vi har en grundsyn som innebär att barn och föräldrar ska få välja skola.” (S-gbg 2010, s.14).

Detta gör att den kommunalpolitiska avdelningen lämnar den socialistiska idealtypen och närmar sig istället den liberala idealtypen, där elevernas och föräldrarnas frihet att själva välja skola är målet. Dock lämnar de inte den socialistiska tanken om likvärdighet, utan säger att kvaliteten i skolan ska vara likvärdig, oavsett vem som driver den (S-gbg 2010, s.14).

Detta gör att positioneringen utav Socialdemokraterna i Göteborg inte blir helt självklar. Att säga att de domineras av den socialistiska idealtypen enbart baserat på kunskapens möjlighet att minska klassklyftorna vore felaktigt, då även liberaler kan hålla med om den saken. Därmed går det att säga att Socialdemokraterna i Göteborg är starkt dominerat av den liberala idealtypen med en liten närvaro av de socialistiska tankegångarna, genom idéerna om likvärdighet.

5.2.2 Vad ska skolan göra?

På det andra temat, som handlar om vad skolan ska göra, uppvisar den kommunalpolitiska texten starka kopplingar till den liberala idealtypen. Den motsätter sig, likt den liberala idealtypen, att skolan ska stöpa varje elev i samma form utan det läggs istället särskilt stor vikt vid elevernas möjligheter att utvecklas efter sina individuella förutsättningar och egna inlärningsstil (S-gbg 2010, s.15). När det gäller målet och strategin för detta så är det just individualisering och individuell utveckling som gäller. Nedanstående citat visar tydligt på

just vikten av individualisering, då de föreslår att individualisera gymnasieskolans skolgång utefter elevernas olika förutsättningar.

”Detta innebär att extra resurser ska ges till de med sämst studieförutsättningar samtidigt som de med bäst förutsättningar får möjlighet till extra stimulans för att kunna läsa i sin egen takt. En del behöver ett extra förberedande år till gymnasiet/i gymnasiet medan andra kan ta sig igenom utbildningen på två år.” (S-gbg 2010, s.15).

Då så väl verklighetsbild, strategi som utopi överensstämmer med den liberala idealtypen råder det därmed ingen tvekan om var Socialdemokraterna i Göteborg ska placeras. Det är i direkt anslutning till den liberala idealtypens fasta punkt.

5.2.3 Vem bestämmer över lärarna?

I det idéprogram som Socialdemokraterna i Göteborg skapat går det inte att finna någon information som rör skolpolitiken på detta tema. Trots att detta är beklagligt så utgör det inte en fara för undersökningens resultat. En diskussion om varför denna information inte gick att finna i den kommunalpolitiska texten finns i nästkommande kapitel 6.

5.2.4 Hur vet vi att skolan gör det den ska?

När det gäller kvaliteten i skolan skriver Socialdemokraterna i Göteborg, som nämnts tidigare, om vikten av att alla skolor ska hålla likvärdig kvalitet oavsett om det är en kommunal eller fristående skola (S-gbg 2010, s.15). Det nämns dock inte på vilket sätt detta ska säkerställas, men de nämner ett antal faktorer som skall stå i fokus för skolan.

”Vi vill att framtidens skola sätter fokus på framgångsfaktorer som ger resultat. Det handlar om tydliga mål, systematisk uppföljning, höga förväntningar, [...] och inte minst ett tydligt och professionellt ledarskap för skolan. (S-gbg 2010, s.16).

Tyvärr så nämns det inte vem eller vad det är som bestämmer vilka dessa framgångsfaktorer skall vara. Det är nämligen avgörande för positioneringen. Vore det marknaden som styr vilka faktorer som premieras så vore det en liberal koppling, medan om det istället är staten som styr faktorerna så vore det en socialistisk koppling. I avsaknaden av detta tydliggörande återstår det endast att placera Socialdemokraterna i Göteborg mitt emellan de båda idealtyperna, utan tydliga kopplingar till någon av dem, under detta tema.

Resultaten sammanfattas även här i tabellform och denna tabell utgör svaret på hur Socialdemokraterna i Göteborgs skolpolitik förhåller sig till idealtyperna för socialism och liberalism.

Figur 5 - Resultat Socialdemokraterna i Göteborg

Socialdemokraterna i Göteborg	Vem bestämmer över skolan?	Vad ska skolan göra?	Vem bestämmer över lärarna?	Hur vet vi att skolan gör det den ska?
Ideologisk koppling	Liberal dominans med socialistiska inslag	Liberal dominans	Inget material	Inga explicita kopplingar

6 Diskussion och slutsatser

I undersökningen har skolpolitiken hos Socialdemokraterna och Socialdemokraterna i Göteborg analyserats i förhållande till idealtyper för socialism och liberalism. Men för att uppfylla studiens syfte måste en jämförelse mellan dessa två analyser göras.

6.1 Jämförelse av resultat

Under det första temat uppvisar Socialdemokraterna en stark koppling till den socialistiska idealtypen medan Socialdemokraterna i Göteborg uppvisar liberala anknytningar, genom att förespråka valfrihet framför likvärdighet. Det går alltså att se ideologiska diskrepanser i avdelningarnas skolpolitik redan under det första temat. Men det tema som uppvisade störst skillnad var det andra, där Socialdemokraterna i Göteborg uppvisade en tydlig liberal koppling genom betoningen av individualiseringen av skolan och skolgången, medan Socialdemokraterna (riksnivå) hade en mer socialistisk framtoning med frigörelse från maktstrukturer i centrum. Dock uppvisade även riksnivån vissa liberala inslag genom att belysa vikten av elevens enskilda utveckling, men inte i närheten av den kommunalpolitiska visionen.

På det tredje temat går det inte att göra en jämförelse, då resultat från den kommunalpolitiska avdelningen saknas. Undersökningen kan med sin metod inte besvara varför resultat saknas, dock förs en diskussion nedan. Men på det fjärde och sista temat, som handlar om hur vi vet att skolan gör det den ska, finns vissa skillnader, dock är de osäkra. Socialdemokraterna uppvisade en väldigt vänsterorienterad inriktning genom att förespråka hårdare statlig kontroll, medan Socialdemokraterna i Göteborgs positionering var mer

svårdefinierad då viss avgörande information saknades. Vore det så att Socialdemokraterna i Göteborg ville att marknaden skulle styra de framgångsfaktorer som skolan ska lägga fokus på (se avsnitt 5.2.4), så finns det stora ideologiska diskrepanser mellan avdelningarna. Men är det snarare så att Socialdemokraterna i Göteborg vill att staten ska besluta om vilka dessa framgångsfaktorer är, så finns det istället stora likheter mellan avdelningarna. Detta medför en stor osäkerhet vid jämförelsen på detta tema.

Sammanfattningsvis går det alltså att se tydliga ideologiska diskrepanser mellan de båda politiska nivåerna, framförallt när det gäller vem som ska bestämma över skolan och vad skolan ska göra. Överlag tenderar Socialdemokraterna att knyta an till den socialistiska idealtypen medan Socialdemokraterna i Göteborg uppvisar fler kopplingar till den liberala idealtypen. Detta betyder alltså att Socialdemokraterna i Göteborgs kommunala skolpolitik inte strävar efter samma mål som Socialdemokraternas nationella skolpolitik.

6.2 Diskussion av jämförelse

Jämförelsen visade att det finns ideologiska diskrepanser mellan de politiska avdelningarna beroende på vilken nivå de agerade inom. Som nämnts tidigare kan denna undersökning inte besvara frågan om varför dessa skillnader finns, bara att de finns. Det har heller aldrig varit syftet med undersökningen att besvara varför-frågan, trots det görs här ett försök av den anledningen att det kan ge ett bra uppslag till framtida forskning.

Mycket av svaren på varför-frågan står att finna i styrningsforskningen och skillnaderna i påverkansmöjligheter som de olika nivåerna har (se avsnitt 2.1 & 2.2). I det första temat utgjordes skillnaden av att de rikspolitiska texterna ville ge kommunerna ökat inflytande över skoletableringen som ett led i att minska den överetablering av friskolor som skett, medan den kommunalpolitiska avdelningen såg mera positivt på friskolorna. Detta kan förklaras genom att den kommunalpolitiska arenan inte har den makten att själva ge sig ökat inflytande, utan får finna sig i den rikspolitiska situation som råder och anpassa sin kommunalpolitik därefter. Detsamma gäller skillnaden i betoningen av begreppet likvärdighet. Kommunalpolitiken kan på intet sätt skapa metoder för en nationellt likvärdig utbildning utan det ligger på nationalpolitikernas bord, och hamnar därmed i deras texter snarare än i den kommunalpolitiska texten. Styrningsforskningen kan också besvara frågan om varför det inte gick att finna någon information om vad Socialdemokraterna i Göteborg anser under det tredje temat, vem som bestämmer över läraren. Då det nästan uteslutande är den rikspolitiska nivån som kan besluta om frågor under det temat förefaller det inte konstigt att en kommunalpolitisk avdelning saknar såväl politiska visioner som strategier på det området.

Det är redan nämnt ett flertal gånger men tål att upprepas, ovanstående förklaringar är inte på något sätt belagda med empiriska resultat utan är enbart ett resultat utav logiska slutledningar utifrån den här studiens uppvisade skillnader och styrningsforskningens redogörelse för olika politiska nivåers olika påverkansmöjligheter. Det kan mycket väl finnas andra faktorer som skapar dessa ideologiska diskrepanser nivåerna emellan.

Partiforskningen säger att när det gäller partiets agerande måste man skilja på partiideologi och politiska handlingar, då partiideologin endast är en av många bidragande faktorer i partiernas agerande. Till exempel kan det parlamentariska läget kräva kompromisser som då innebär ett ideologiskt snedsteg (Larsson 2006, s.16). En annan faktor som kan tänkas förskjuta det politiska handlandet ifrån den ursprungliga ideologins väg är att partierna alltmer har blivit vad man inom partiforskningen kallar röstmaximerande. I syfte att vinna så många röster som möjligt kan partierna frånga den grundläggande ideologin för att tilltala en bredare väljarkår. Detta är speciellt vanligt för partier som ursprungligen varit inriktade på vissa samhällsgrupper, så som arbetar- och bondepartier, vars väljarkår minskat i samband med samhällets utveckling. Dessa partier har tvingats ändra sin politik för att attrahera även andra grupper i samhället (Håkansson 2005, s.70-72). I takt med att antalet aktiva medlemmar hos partierna generellt har minskat så har klyftan mellan medlemmarna och den organiserade partiverksamheten ökat. Detta har gjort att partiledningen har fått ett större manöverutrymme vad gäller partiets politiska ståndpunkter. I samband med väljarkårens ökade rörlighet gör detta att det blivit allt vanligare för partier att föra politik i röstmaximerande riktning (Håkansson 2005, s.92, 100-101; Petersson 2006, s.108-109).

6.3 Slutsatser

Undersökningen har visat att det, inom skolpolitiken, finns ideologiska diskrepanser mellan Socialdemokraterna och deras kommunala avdelning i Göteborg. Framförallt när det gäller vad skolan ska göra och vem som bestämmer över skolan. Analysen visar att den kommunalpolitiska nivån tenderar att domineras av den liberala idealtypen medan riksnivån domineras av den socialistiska idealtypen. Styrningsforskningen har visat att det kan bero på nivåernas olika påverkansmöjligheter medan partiforskningen har gett parlamentariska kompromisser och röstmaximering som alternativa förklaringar. Denna undersökning kan inte svara på vilka av dessa faktorer det är som skapat dessa diskrepanser, men syftet med undersökningen var enbart att undersöka om de finns, vilket den har visat. Ingen av förklaringarna är specifik för fallet Göteborg, eller Socialdemokraterna, utan är generella och

öppnar dörren för att liknande ideologiska diskrepanser även kan finnas inom andra partier och mellan andra kommunalpolitiska avdelningar.

Undersökningen har bidragit med att visa att dessa ideologiska diskrepanser finns och ger nu stafettpinnen till framtida forskare att undersöka om liknande situationer finns inom andra partier eller mellan andra kommunalpolitiska avdelningar inom Socialdemokraterna, för att stärka eller förkasta denna undersöknings slutsatser. Undersökningen har också bidragit till skapandet av två idealtyper som är anpassade till den socialistiska och liberala skolpolitiken. Framtida forskning inom ämnet kan förhoppningsvis också svara på varför dessa ideologiska diskrepanser har uppstått. Avslutningsvis kommer undersökningens betydelse för lärarprofessionen att diskuteras, vilket görs i nästa kapitel.

7 Betydelse för lärarprofessionen

Som visat ovan är den skolpolitiska arenan spridd mellan kommunala och nationella politiker. Men den involverar också de anställda inom skolan som, i egenskap av frontlinjebyråkrater, varje dag måste navigera sig kring alla dessa politiska beslut. De anställda inom skolan är skyldiga att följa de beslut som fattas i kommunen samtidigt som de måste se till att undervisningen uppfyller de mål som staten har ställt upp. Det är när läraren gör dessa avvägningar och fattar konkreta beslut om undervisningen som implementeringen av skolpolitiken sker. Med andra ord håller läraren frågan om skolpolitikens slutgiltiga utformande i sina händer (Jarl & Rönnberg 2010, s.16-17). Det är därför viktigt för lärarprofessionen att veta om det finns ideologiska diskrepanser mellan olika nivåer inom ett och samma parti, för att kunna förbereda sig på dessa slitningar mellan kommunala och nationella mål med deras verksamhet. Fredriksson sammanfattar detta väl i följande citat:

”Hur den politiska styrningen av läraryrket är organiserad har alltså konsekvenser för det innehåll som skolans brukare möter. Därmed är den politiska styrningen av skolan även ett i grunden didaktiskt spørsmål. Det går inte att skilja mellan den politiska styrningen av läraruppgiften och det dagliga arbete som lärare kontinuerligt utför i klassrummet.” (Fredriksson 2012, s.184).

8 Källor

8.1 Tryckta källor

- Ball, T. (2011). *Political ideologies and the democratic ideal*. (8., [rev. and updated] ed.) Boston: Longman.
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.). (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3., [utök.] uppl.). Lund: Studentlitteratur
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher Quality and Student Achievement. In *Education Policy Analysis Archives*, 8, 1.
- Demker, M. (1993). *I nationens intresse?: gaullismens partiideologi 1947-1990*. (Diss. Göteborg : Univ.). Stockholm.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.). Stockholm: Norstedts juridik.
- Fredriksson, A. (2012). Läraryrket och den politiska styrningen av skolan. I Jarl, M. & Pierre, J. (red.). *Skolan som politisk organisation*. (s.167-186). (2. uppl.) Malmö: Gleerups.
- Hedberg, P. (2012). *Svenska folkets bedömning av skol- och utbildningsfrågor som viktigt samhällsproblem 1987-2010*. Valforskningsprogrammets rapportserie 2012:4. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.
- Hinnfors, J. (2008). Etablerade demokratier. I Lindvert, J. & Schierenbeck, I. (red.) (2008). *Jämförande politik*. (s.74-114). (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Håkansson, A. (2005). Vad styr partiets agerande?. I Erlingsson Ó., G., Håkansson, A., Johansson, K.M., Mattson, I. *Politiska partier*. (s.61-106). Lund: Studentlitteratur.
- Ingelstam, L. (2004). *Kampen om kunskapen*. Stockholm: Lärarförb:s förl.
- Jarl, M., Kjellgren, H. & Quennerstedt, A. (2012). Förändringar i skolans organisation och styrning. I Jarl, M. & Pierre, J. (red.). *Skolan som politisk organisation*. (s.25-50). (2. uppl.) Malmö: Gleerups.
- Jarl, M. & Pierre, J. (2012). Decentralisering, styrning och värdekonflikter i skolan. I Jarl, M. & Pierre, J. (red.). *Skolan som politisk organisation*. (s.11-24). (2. uppl.) Malmö: Gleerups.
- Jarl, M. & Rönnerberg, L. (2010). *Skolpolitik: Från riksdagshus till klassrum*. Malmö: Liber.
- Larsson, R. (2006). *Politiska ideologier i vår tid*. (7., [utök. och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

- Lindvert, J. & Schierenbeck, I. (2008). *Konsten att jämföra*. I Lindvert, J. & Schierenbeck, I. (red.). *Jämförande politik*. (s.52-72). (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Petersson, O. (2006) *Kommunalpolitik*. (5., [aktualiserade] uppl.) Stockholm: Nordstedts juridik.
- Tingsten, H. (1941). *Den svenska socialdemokratiens idéutveckling*. 2. Stockholm: Tiden.

8.2 Internet

- Liedman, S.E. (2013). Socialism. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2013-11-28 från:
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/socialism>
- Nationalencyklopedin [NE]. (2013). *Partiprogram*. Hämtad 2013-11-18 från:
<http://www.ne.se/lang/partiprogram>
- Skolverket. (2013). *Ansök om lärarlegitimation före den 1 september*. Hämtad 2013-11-27 från: <http://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/lararlegitimation/artikelarkiv/ansok-om-lararlegitimation-fore-den-1-september-1.192669>
- Socialdemokraterna. (2013a). *Ett program för förändring*. Hämtad 2013-11-20 från:
<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Partiprogram-och-riktlinjer/>
- Socialdemokraterna. (2013b). *Framtidskontraktet: Politiska prioriteringar*. Hämtad 2013-11-27 från: <http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Framtidskontraktet/>
- Socialdemokraterna i Göteborg [S-gbg]. (2010). *Lokalpolitiskt idéprogram*. Hämtad 2013-11-20 från: <http://www.socialdemokraterna.se/Webben-for-alla/Partidistrikt/Goteborg/Politik/Politikny/Mojligheternas-Goteborg---lokalpolitiskt-ideprogram/>

8.3 Statliga offentliga skrifter

- SCB (2011a). *Allmänna valen 2010. Del 1. Riksdagen den 19 september 2010*. Hämtad 2013-11-20 från: <http://www.scb.se/ME0104/>
- SCB (2011b), *Allmänna valen 2010. Del 3. Kommunfullmäktige den 19 september 2010*. Hämtad 2013-11-20 från: <http://www.scb.se/ME0104/>